

Aap, noot, mies... Wie kent ze niet, de woorden van het aloude leesplankje van Hoogeveen? Het bekende rijtje roept nostalgische gevoelens op. We zien onszelf weer zitten in een houten schoolbank, de kroontjespen in de hand. En mooie gekleurde platen van Cornelis Jetses of Johan Isings aan de muur.

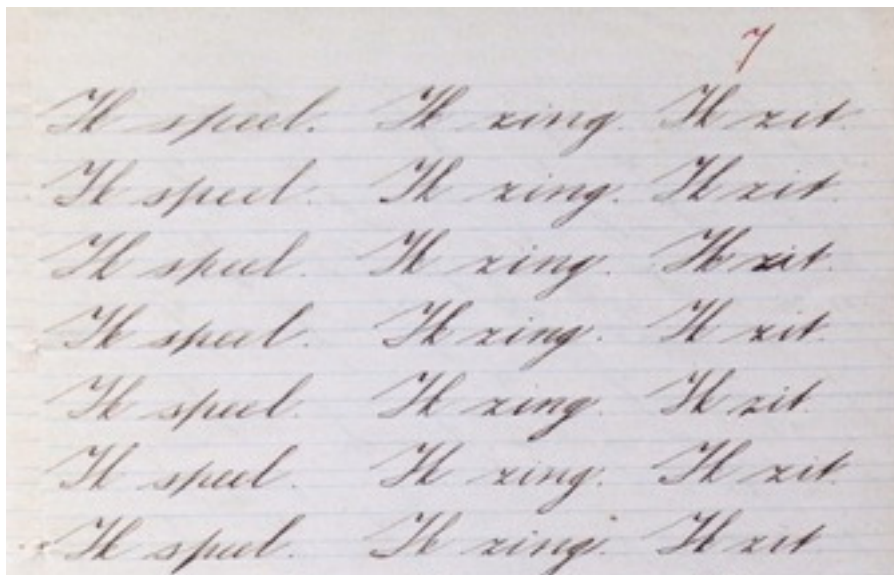

In de **houten banken** moest je keurig rechtop zitten, de armen over elkaar. Je zat twee aan twee, een inktpotje in het midden. Ieder had een richeltje om de **kroontjespen** in te leggen. Je had ook een inktlap om je pen aan af te vegen en een vloeiblaadje.

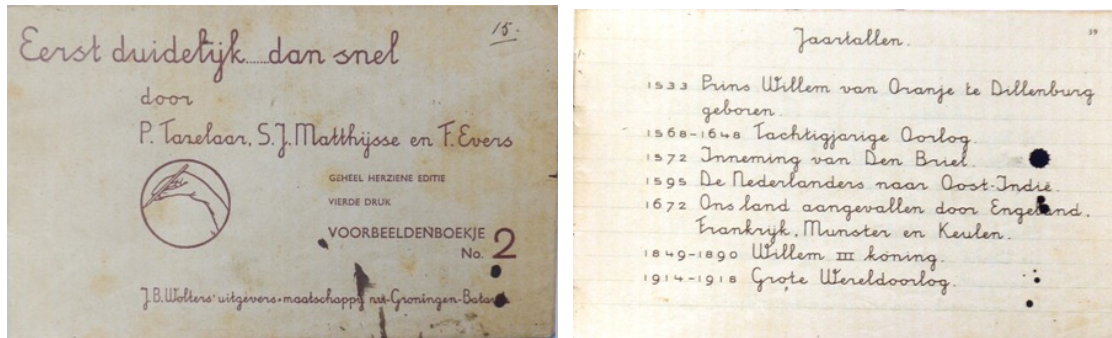
In de eerste helft van de twintigste eeuw leerden de kinderen het naar **rechts hellend schuin schrift**. Een dunne ophaal en een dikke neerwaartse lijn. Als je links was, had je pech. Van veel schooljuffen moest je toch rechts schrijven. Mocht het bij uitzondering wel links, dan ging je steeds met je hand over de natte inkt. Dat gaf vaak een knoeiboel.

Het lukte meestal niet om een hele bladzijde zonder vlekken te schrijven. Want, als je je pen te diep had ingedoopt, had je zo een klad inkt op je papier.

Eind jaren veertig deed het **blokschrift** zijn intree in het schrijfond onderwijs. Het was duidelijk en zorgde voor minder verwarring met de drukletters in de leesboeken. (om dezelfde reden wordt nu op veel basisscholen weer het blokschrift gepropageerd)

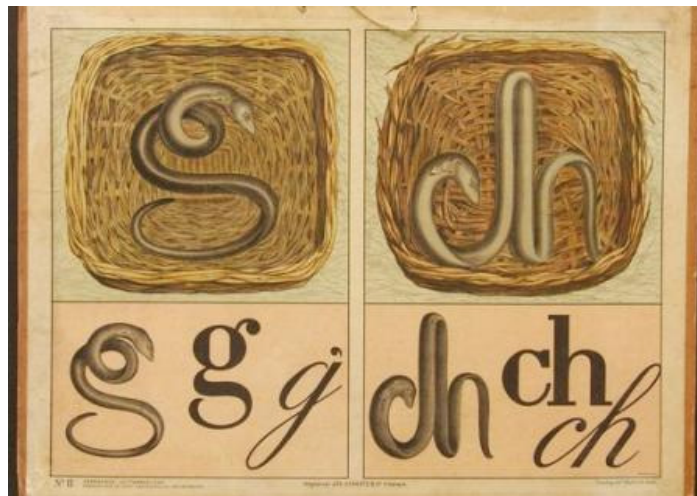
In de vijftiger jaren was **rechttop schrijven** in de mode. De bekendste methode was: 'Eerst duidelijk, dan snel'.

Heel vroeger schreef je met een **griffel** op een **lei**. Daar kon je niet veel op kwijt, als de lei vol was keek de juf of meester je werk snel na en kon je met je sponsje de lei weer schoonvegen.

Het Hane-boek

twee pagina's uit het Hane-boek

'Men moet in 't ABC geoeffend wezen eer men in eenige boeken iets kan lezen'. Zo dacht men er vroeger over. Om de letters van het alfabet te leren werd het zogenoemde **Haneboek** gebruikt. De haan werd als voorbeeld gesteld voor de kinderen:

Gelijk de Wakkere Haan tot Kraayen is genegen,
Zoo laat u Jonge Jeugd, tot Onderwijs bewegen

(gelijk de wakkere haan tot kraaien is genegen,
zo laat u jonge jeugd, tot onderwijs bewegen)

In de 18de eeuw veranderden de inzichten. Alleen kale letters leren was veel te abstract voor de kinderen. Ze leerden toen de letters door middel van **figuren**, waarin de klank en vorm van de letter te herkennen was.

De hoepels van **Koos** en **Toon** vallen in de **sloot**. **OO**, wat een schrik!

Nog later kwamen de **ABC-boekjes**, waarvan het boekje van Rie Cramer het meest bekend is.

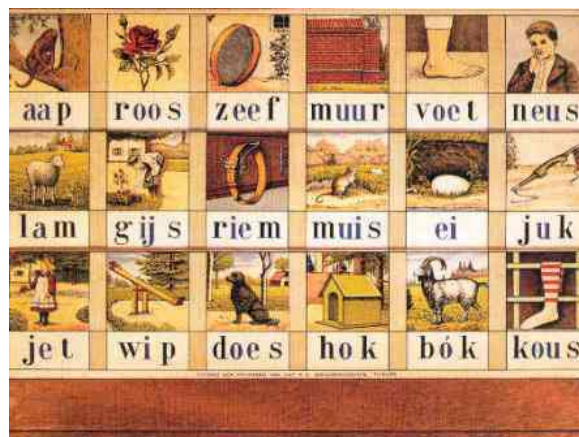

Leren lezen met het **leesplankje** was een feest. Je had je eigen letterdoosje (*niet laten vallen, dan kon je in het speelkwartier alle lettertjes oprapen*), en probeerde de woordjes na te leggen op het plankje.

Van de vele leesplankjes die in de loop der jaren gebruikt zijn, is dat van **aap, noot, mies** verreweg het meest bekend.

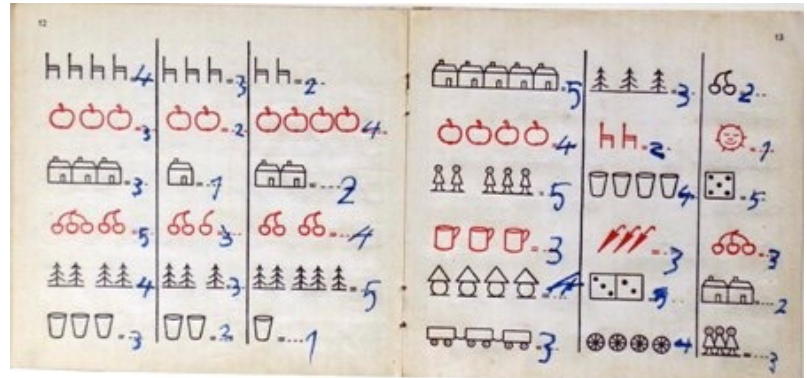
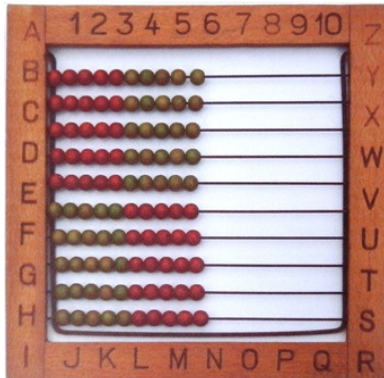

De katholieken hadden hun eigen leesplankje, ontwikkeld door de fraters van Tilburg. Dat begon met **aap, roos, zeef**.

Later werden op veel katholieke scholen de leesplaten van het Sint Gregoriushuis gebruikt, met teksten als “zeg mies, zeem jij de ruit voor moe?” en “**wat kan paultje toch mooi bidden.**”

In de lagere klassen was **rekenen** nog wel aantrekkelijk. Je had een **telraampje** en de boekjes zagen er leuk uit.

Naarmate je in een hogere klas kwam, werd het rekenen saaier. Tafels uit je hoofd leren en eindeloze rijtjes sommen maken.

Je leerde staartdelingen maken en moest lange rijen getallen onder elkaar kunnen optellen. Het **koopmansrekenen** was dat.

's Middags of aan het einde van de ochtend werd er vaak gezongen op school. Hollandse liedjes uit de bundel 'Het Nederlandsch Volkslied' of uit '**Kun je nog zingen, zing dan mee**'.

Sommige onderwijzers hadden een traporgeltje, dat ze dan tevoorschijn haalden.

Daantje zou naar school toe gaan
Maar hij bleef gedurig staan
Hier te kijken, daar te turen
En het kan niet lang meer duren
Dan zal 't klokje negen slaan
Jongen, jongen, stap toch aan

Daantje bleef te lang op straat
Daantje kwam in school te laat
Daarom moest hij 's middags blijven
En een hele lei vol schrijven
And'ren speelden, Daantje niet
Jongen, jongen, wat verdriet

Wie niet in het gareel liep, kreeg **straf**. En straffen konden ze vroeger op school!

Net als Daantje een lei vol regels schrijven was wel de meest milde straf die je kon krijgen. Minder gelukkig was je, als je uren in de hoek moest staan of moest nablijven.

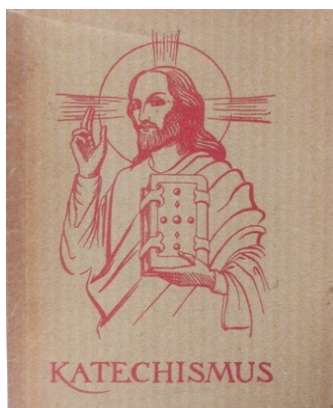
Lichamelijke straf was tot ver in de negentiende eeuw nog heel gebruikelijk. Sommige onderwijzers gebruikten hiervoor een **plak**, een soort houten lepel waarmee je een paar gemene tikken op je billen kon krijgen. Een houten liniaal voldeed voor dit doel ook goed.

Vaak kreeg je dan eerst een van stof gemaakte vogel, de **pechvogel**, naar je toe gegooid. Oei, wat een vernedering om die met gebogen hoofd terug te moeten brengen, om daarna je straf te incasseren.

Waartoe zijn wij op aarde?

Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en in het hiernamaals gelukkig te zijn.

Tot eind jaren '60 leerden kinderen op de katholieke school uit de **Katechismus**. Elke week moest je de antwoorden op tien vragen letterlijk uit je hoofd kennen. Dat werd er zo ingestampt, dat velen nu nog steeds feilloos het antwoord op een vraag kunnen opdreunen.

De schooljeugd moest vroeger heel wat **rijtjes uit het hoofd leren**.
Hoe was het ook al weer?

Meneer Van Dalen Wacht Op Antwoord

(Machtsverheffen, Wortel trekken, Delen, Vermenigvuldigen, Optellen,
Aftrekken)

Oude Pekela, Nieuwe Pekela, Winschoten, Veendam, Stadskanaal

En niet te vergeten:

1600: Slag bij Nieuwpoort

Geschiedenisles was saai. Maar sommigen hadden het geluk een meester te hebben die met behulp van **prachtige schoolplaten**, mooie verhalen kon vertellen. Daar ging je echt voor zitten.

„Behouden Hays“ op Nova Zembla